

การซ้อนคำในภาษาไทย

อำนาจ ปักขาสุข

การซ้อนคำ เป็นขบวนการสร้างคำขึ้นใช้ในภาษาไทยวิธีหนึ่ง หมายถึง การนำคำหรือกลุ่มคำตั้งแต่ 2 หน่วย¹ ขึ้นไปมาเรียงต่อกัน โดยแต่ละหน่วยนั้นมีความสัมพันธ์กันในด้านความหมาย หน่วยที่เป็นคำอาจเป็นคำหมวดใดหมวดหนึ่งต่อไปนี้ คือ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ คำจำนวนนับ คำบุพบท คำสันธาน ส่วนหน่วยที่เป็นกลุ่มคำอาจเป็นกลุ่มคำชนิดใดชนิดหนึ่งต่อไปนี้ คือ นามวลี กริยาวลี คุณศัพท์วลี วิเศษณ์วลี บุพบทวลี เมื่อรวมหน่วยตามความสัมพันธ์ด้านความหมายแล้วจะกลายเป็นคำคำเดียวกันหรือกลุ่มคำเดียวกัน ซึ่งจะทำให้หน้าทีในภาษาเป็นอย่างเดียวกัน หน่วยที่นำมาเรียงต่อกันนั้นจะมีความหมายประจำคำที่สัมพันธ์กันอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 อย่างต่อไปนี้ คือ ความหมายเหมือนกัน ความหมายคล้ายคลึงกัน และความหมายตรงกันข้าม² การซ้อนคำในลักษณะดังที่ได้กล่าวมาทำให้ได้คำในภาษาไทยชนิดที่เรียกว่า “คำซ้อน” แต่ทั้งนี้ จูไรรัตน์ ลักษณะศิริ ได้ให้คำจำกัดความของ “คำซ้อน” ว่า หมายความว่าเฉพาะคำที่ประกอบด้วยหน่วยคำอิสระที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน หรือเป็นไปในทำนองเดียวกันมาซ้อนคู่กัน แต่จะไม่หมายรวมถึงการนำหน่วยคำที่มีความหมายตรงข้ามกันมาซ้อนกัน นอกจากนี้ก็จะไม่รวมการนำหน่วยที่ไม่มีมีความหมายมาซ้อนกันเพื่อประโยชน์ทางเสียงว่าเป็นคำซ้อน³

ในภาษาไทยปัจจุบันได้มีปรากฏการณ์ใหม่เกิดขึ้นกับคำซ้อนในแง่ที่มาของคำที่นำมาซ้อน โดยจากการศึกษาเรื่องที่มาของคำที่นำมาซ้อนในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการซ้อนคำในภาษาไทย” ของราตรี ธีนวารชร ที่ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เป็นร้อยแก้วตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัชกาลที่ 7 (เวลาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองวันที่ 24 มิถุนายน 2475)⁴ นั้นพบคำซ้อนที่เป็น

¹ ราตรี ธีนวารชร ให้คำนิยามของคำว่า “หน่วย” ว่าหมายถึง คำหรือวลีที่นำมาเรียงต่อกัน ถ้าเป็นคำอาจเป็นคำมูลหรือคำที่สร้างแล้ว เช่น คำกร่อน คำแผลง คำสมาส คำประสม หรือคำซ้อนก็ได้ และถ้าเป็นกลุ่มคำอาจเป็นนามวลี กริยาวลี วิเศษณ์วลี คุณศัพท์วลี หรือบุพบทวลีก็ได้ โดยคำหรือกลุ่มคำแต่ละหน่วยจะมีที่พยางค์ก็ได้

² ราตรี ธีนวารชร, “การศึกษาการซ้อนคำในภาษาไทย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 20-24.

³ จูไรรัตน์ ลักษณะศิริ, “การสร้างคำในภาษาไทยสมัยสุโขทัย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530), หน้า 93.

⁴ ราตรี ธีนวารชร, “การศึกษาการซ้อนคำในภาษาไทย.”

คำภาษาไทย และคำซ้อนที่มีที่มาของหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นคำภาษาเขมร คำภาษาบาลี และคำภาษาสันสกฤตเป็นจำนวนมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำซ้อนที่เกิดจากคำภาษาไทยทุกหน่วย เช่น ปิดบัง ดูแล ขับร้อง ดึงาม ปกป้อง ยากจน ตึกบ้านเรือน ริมรอบขอบ เป็นต้น

คำซ้อนที่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นคำภาษาเขมร เช่น ไกล่ชิด ชำรุดทุดโทรม ซื่อตรง ร้ายกาจ บาดแผล กราบไหว้ ถนนหนทาง ลำบากยาก เป็นต้น

คำซ้อนที่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นคำภาษาบาลี เช่น เก่าโบราณ เค้ามูล สิ้นสูญ ความชั่ว ทุจริต เขตแดน ลัจฉริง ฉายาเงา เป็นต้น

คำซ้อนที่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นคำภาษาสันสกฤต เช่น ประณีตงดงาม เชื้อวงศ์ ชอบธรรม พิพากษาคัดสิน พักอาศัย ศัพท์สำเนียง เป็นต้น

การศึกษาเรื่องดังกล่าวพบคำซ้อนที่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นคำภาษาอังกฤษอยู่บ้าง แต่พบว่าพบเป็นจำนวนน้อยมาก คือพบเพียง 5 คำ เท่านั้น ได้แก่ พลับพลาเต็น เรือโบต กัปตันนายเรือ บัสตันปิ่น และเปรลิตเดนต์เจ้าเมือง อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันภาษาอังกฤษได้รับการยกย่องว่าเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีที่แสดงถึงความเป็นผู้มีความรู้ จึงมีการใช้อย่างแพร่หลาย ทำให้คนในปัจจุบันนำคำภาษาอังกฤษมาใช้ในขบวนการสร้างคำในภาษาไทย เกิดเป็นคำซ้อนที่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นคำภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างคำซ้อนที่มีที่มาของที่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นคำภาษาอังกฤษที่พบในปัจจุบัน เช่น บ่อนคาสีโน (casino) ในประโยค “คนไทยเดินทางไปบ่อนคาสีโนที่ประเทศเขมรเป็นจำนวนมาก” หรือ โหวตลงคะแนน (vote) ในประโยค “การประกวดร้องเพลงครั้งนี้ เธอจะส่งข้อความไปโหวตลงคะแนนให้นักร้องคนไหน” หรือคำว่า แบบฟอร์ม (form) เหล้าเบียร์ (beer) ปูนซีเมนต์ (cement) วิ่งจ็อกกิ้ง (jogging) จดโน้ต⁵ (note) และ กระดาษทิชชู⁶ (tissue) เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบคำซ้อนที่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นคำภาษาอังกฤษที่เป็นคำสแลงที่ใช้ในกลุ่มเพศที่ 3 อีก เช่น คำว่า เก๋กู๊ด (good) ใหญ่บึ้ก (big) หรือ ใหญ่โตไซบึ้ก (so big) เป็นต้น ลักษณะคำซ้อนเช่นนี้ถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในคำซ้อนในภาษาไทย ซึ่งต่อไปในอนาคตมีแนวโน้มว่าจะมีใช้มากขึ้น

ทั้งนี้มีคำซ้อนบางคำที่มีใช้ในอดีต แต่เมื่อมาถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยอาจมีการลำดับคำใหม่ เช่น ในสมัยอยุธยาใช้ว่า “มีผู้มาร้องฟ้องว่าช่างม้าโคกระบือปล่อยปละเสี๋ย” (กฎ.1 หน้า 167) แต่ในปัจจุบันใช้ว่า “ฟ้องร้อง” บางคำอาจมีการเปลี่ยนแปลงรูปคำไป เช่น ในสมัยสุโขทัยใช้ว่า “มือประการหนึ่ง คือ มีดฟ้ามีดฝน” (ไตร. หน้า 67) ในปัจจุบันใช้ว่า “ครีมีฟ้าครีมี

⁵ ตัวอย่างนี้มาจากหนังสือ “ระบบคำภาษาไทย” ของ สุนันท์ อัญชลินฤกุล หน้า 37.

⁶ ตัวอย่างนี้มาจากหนังสือ “ระบบคำภาษาไทย” ของ สุนันท์ อัญชลินฤกุล หน้า 37.

ฝน” คำบางคำมีใช้ในอดีตแต่ปัจจุบันนำมาแยกใช้ โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลงคำหรือเพิ่มคำก็ได้ เช่น ในสมัยสุโขทัยมีคำว่า “อันหนึ่งคือว่าทรัพย์สิ่งสินท่านอันเจ้าของเขามีได้ให้แก่ตน...” (ไตร. หน้า 67) ปัจจุบันแยกใช้เป็น “ทรัพย์สิน” และ “สินทรัพย์” เป็นต้น⁷ นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีการสร้างคำขึ้นใหม่ซึ่งมีความแปลกแตกต่างไปจากคำที่ใช้อยู่ก่อน เช่น ภาษาไทยมีคำว่า “คุ่นเคย” กับ “เคยชิน” ใช้ในภาษา ปัจจุบันมีการสร้างคำซ้อนคำใหม่ขึ้นใช้คือคำว่า “คุ่นชิน” เป็นต้น จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของคำซ้อนที่มีใช้ในอดีตมาถึงปัจจุบัน ซึ่งบางครั้งเป็นการสร้างคำใหม่ขึ้นใช้ในภาษาทำให้มีคำใช้เพิ่มมากขึ้น

อนึ่ง มีผู้ศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องการสร้างคำในภาษาไทยทั้งสมัยสุโขทัยอยุธยา และรัตนโกสินทร์ไว้แล้ว โดยวิทยานิพนธ์ทั้ง 3 เล่มมีการศึกษาเรื่องคำซ้อนของแต่ละสมัยเอาไว้ ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของคำซ้อนแต่ละสมัยมีการเปลี่ยนแปลงไป โครงสร้างคำซ้อนในสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยามีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ คำซ้อนสมัยสุโขทัยมี 11 แบบ ประกอบด้วยจำนวนหน่วยมากที่สุด 15 หน่วย ส่วนคำซ้อนสมัยอยุธยามี 12 แบบ ประกอบด้วยจำนวนหน่วยมากที่สุด 16 หน่วย แต่สำหรับคำซ้อนสมัยรัตนโกสินทร์มี 4 แบบ ประกอบด้วยจำนวนหน่วยมากที่สุด 6 หน่วย ทั้งนี้โครงสร้างของคำซ้อนในภาษาไทยแต่ละสมัยมีรายละเอียดดังนี้

โครงสร้างคำซ้อนในภาษาไทยสมัยสุโขทัย⁸ มี 11 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 คำซ้อน 2 หน่วย เช่น “แลคันธรสของหอมนั้น บ่อ่อนรู้เฝือดหายกลืนเลย” (ไตร. หน้า 116)

แบบที่ 2 คำซ้อน 3 หน่วย เช่น “เขาทนทุกขเวทนาอยู่ที่นั่นข้าหึ่งนาน” (ไตร. หน้า 20)

แบบที่ 3 คำซ้อน 4 หน่วย เช่น “อันหนึ่งเล่า เขาเห็นห้วยหนองคลองน้ำ” (ไตร. หน้า 63)

แบบที่ 4 คำซ้อน 5 หน่วย เช่น “เขาชวนกันห้วยล่องท่องเหล้นเดินเด็ดเอาดอกไม้...” (ไตร. หน้า 46)

แบบที่ 5 คำซ้อน 6 หน่วย เช่น “เราจะเอาทรัพย์สิ่งสินส่วยสาอากรแก่ท้าวพระญาองค์ใดองค์หนึ่งหาได้เลย” (ไตร. หน้า 56)

แบบที่ 6 คำซ้อน 7 หน่วย เช่น “ฝูงสัตว์ลางจำพวกโสดมีขนมีเล็บมีเนื้อมีเอ็นมีกระดูกมีเขามีนางอันจักเข้าการคน” (ไตร. หน้า 27)

⁷ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, “การใช้คำในภาษาไทยสมัยสุโขทัย,” เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 411 252 ประวัติและความหมายของคำ. ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ม.ป.ป. (อัดสำเนา)

⁸ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, “การสร้างคำในภาษาไทยสมัยสุโขทัย,” หน้า 88-218.

แบบที่ 7 คำซ้อน 8 หน่วย เช่น “ท้าวพระญาสามนคราชกระกุลไพร่หลวงขุนหมื่นทมนทนายคนไพร่ฟ้าข้าไททั้งหลาย...” (ไตร. หน้า 80)

แบบที่ 8 คำซ้อน 9 หน่วย เช่น “แลมีนางฟ้าทั้งหลายอันมีรูปโฉมโนมพรรณวรรณเนื้อตัวหน้าตาเพราเพริศเจิดฉาย” (ไตร. หน้า 82)

แบบที่ 9 คำซ้อน 10 หน่วย เช่น “ข้างม้าวัวควายปลาเนื้อมกหมกมดปลวกอันใดมีในไตรภูมินี้” (ไตร. หน้า 152)

แบบที่ 10 คำซ้อน 11 หน่วย เช่น “...ยอมถือไม้ค้อนมีดพริ้วหอกดาบหลาวแหลนเครื่องชำเครื่องแทงเครื่องยิงเครื่องตีทั้งหลาย...” (ไตร. หน้า 12)

แบบที่ 11 คำซ้อน 15 หน่วย เช่น “...ถิ่นฐานบ้านเมืองปราสาทเรือนหลวงข้างม้าข้าไทไพร่พลทั้งผองเงินทองของแก้วแลนางนักษณม” (ไตร. หน้า 78)

โครงสร้างคำซ้อนในภาษาไทยสมัยอยุธยา⁹ มี 12 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 คำซ้อน 2 หน่วย เช่น “ด้วยการแผ่นดินครั้งนี้ใหญ่หลวงนัก” (หมายรับสั่งธน. หน้า 6)

แบบที่ 2 คำซ้อน 3 หน่วย เช่น “...ด้วยยังไม่แก่แต่อาชราเลย” (จ.ม. หลวงอุดม. หน้า 260)

แบบที่ 3 คำซ้อน 4 หน่วย เช่น “จะไม่รู้เป็นบ้าไปบอดหนวก...” (ไตรภูมิโลก.2 หน้า 50)

แบบที่ 4 คำซ้อน 5 หน่วย เช่น “อย่าให้รู้ลบเลือนทำลายหายสูญ จงดำรงอยู่โดยจิรัฐติกาล” (คำให้การชาวกรุงเก่า หน้า 2)

แบบที่ 5 คำซ้อน 6 หน่วย เช่น “หมิรู้คุณพ่อแม่ปู่ย่าตายายมัน” (กฎ.2 หน้า 39)

แบบที่ 6 คำซ้อน 7 หน่วย เช่น “จงอย่าให้มีทุกข์โศกโรคภัยเสนียดจัญไรอุปัทวันตรายอันหนึ่งอันใดเลย” (ไตรภูมิโลก.1 หน้า 8)

แบบที่ 7 คำซ้อน 8 หน่วย เช่น “ซึ่งจะได้แก่บิดามารดาแลญาติพี่น้องบุตรภรรยาหลานเหลนลูกนั้น” (กฎ.3 หน้า 23)

แบบที่ 8 คำซ้อน 9 หน่วย เช่น “ให้มีระบำรำเต้นพินพาทฆ้องกลองดุริยดนตรีระโคมทั้ง 4 ประตุ” (กฎ.1 หน้า 126)

แบบที่ 9 คำซ้อน 10 หน่วย เช่น “ซัดเซเข้าไปในป่าดงพงแขมห้วยหนองคลองบึงบางสถารที่ใดก็ดี” (กฎ.3 หน้า 257)

แบบที่ 10 คำซ้อน 11 หน่วย เช่น “สภาวะดินโดยโหยให้กลิ้งเกลือกเสือกสลบช่วนอกฟกข้าทา ระกรรมกายนั้นจะเป็นประโยชน์...” (ไตรภูมิโลก.1 หน้า 30)

⁹ เบญจมาศ บางอัน, “การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529), หน้า 66-236.

แบบที่ 11 คำซ้อน 12 หน่วย เช่น “พิพาษกันด้วยที่แดนไร่นาละหารป่าฝั่งเรือกสวนยวนยาง
ป่าวไพร่สาระพะควม” (กฎ.2 หน้า 101)

แบบที่ 12 คำซ้อน 16 หน่วย เช่น “เป็นต้นว่าพ่อและแม่ ปู่ย่าตายายลุงป้าหน้าอาอาวพี่น้อง
ลูกหลานเหลนหลีดี้” (จารึก. หลัก 74)

**โครงสร้างคำซ้อนในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 4 จนถึงสมัยก่อน
การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475¹⁰ มี 4 แบบ ดังนี้**

แบบที่ 1 คำซ้อน 2 หน่วย เช่น “เมื่อเมืองล้านช้างสิ้นกั้วอันตรายอันใดแล้วก็นิ่งเฉยเสีย”
(พระราชวิจารณ์. หน้า 154)

แบบที่ 2 คำซ้อน 3 หน่วย เช่น “ให้คนเช่าอาศัยและขายข้าวปลาอาหาร” (พงศ.29 หน้า 48)

แบบที่ 3 คำซ้อน 4 หน่วย เช่น “...มีไร่นาเรือกสวนบริบูรณ์” (พระร่วง. หน้า 77)

แบบที่ 4 คำซ้อน 6 หน่วย เช่น “...ว่าด้วยเรื่องภาษีเรือแลที่บ้านเรือนโรงร้านตึกแพ” (ประกาศ
4 พ.ศ.2405-2411 หน้า 116)

โครงสร้างของคำซ้อนในภาษาไทยสมัยต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมา ทำให้เห็นว่าคำซ้อนในสมัย
สุโขทัยและสมัยอยุธยามีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ มีจำนวนรูปแบบและจำนวน
หน่วยที่นำมาประกอบเป็นคำซ้อนใกล้เคียงกัน แต่โครงสร้างของคำซ้อนทั้งสองสมัยต่างกับ
โครงสร้างของคำซ้อนในสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 4 จนถึงสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง พ.ศ.2475 อย่างชัดเจน โดยคำซ้อนในสมัยนี้มีเพียง 4 รูปแบบ ละมีขนาดสั้นลงคือมี
จำนวนหน่วยที่นำมาประกอบกันสูงสุดเพียง 6 หน่วยเท่านั้น ยิ่งเมื่อสังเกตคำซ้อนที่มีใช้ในปัจจุบัน
จะพบว่า คำซ้อนที่ใช้ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นคำซ้อนที่ประกอบด้วย 2 หน่วย ถึง 4 หน่วย เท่านั้น
คำซ้อน 2 หน่วย เช่น จิตใจ บ้านเรือน ทรัพย์สมบัติ คำซ้อน 3 หน่วย เช่น ว่ากล่าวตักเตือน ถนน
หนทาง และคำซ้อน 4 หน่วย เช่น ปู่ย่าตายาย ช้างม้าวัวควาย เป็นต้น ส่วนคำซ้อนที่ประกอบด้วย
จำนวนหน่วยมากกว่านี้ในปัจจุบันไม่ค่อยมีใช้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของคำซ้อนในภาษาไทย
ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ทำให้เห็นสถานภาพของคำซ้อนในภาษาไทยว่ามีแนวโน้มที่จะมี
ขนาดสั้นลง คือประกอบด้วยจำนวนหน่วยน้อยลง และมีแนวโน้มที่จะมีการใช้น้อยลงด้วย

นอกจากนี้ จากประสบการณ์ของผู้ศึกษาที่มีโอกาสได้สอนพิเศษวิชาภาษาไทยแก่นักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวนประมาณ 30 คน ทั้งนี้เมื่อสอนเรื่องคำซ้อนในภาษาไทยและได้
ยกตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วย 4 หน่วยขึ้นไป ผู้ศึกษาพบว่าเด็กนักเรียนส่วนใหญ่บอกว่าคำ
ซ้อนเหล่านั้นเป็นคำที่เขย ปัจจุบันไม่ค่อยได้ใช้แล้วหรือไม่ก็ใช้เฉพาะคนสูงอายุเท่านั้น สิ่งนี้เป็น

¹⁰ ลินดา วิชาติกุล, “การสร้างคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528), หน้า 78-104.

เครื่องชี้ให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ในอนาคตคำซ้อนในภาษาไทยจะมีที่ใช้น้อยลงและคำซ้อนที่ใช้ก็จะเป็นคำสั้น ๆ โดยอาจเป็นคำซ้อน 2 หน่วย หรือ 3 หน่วยเท่านั้นก็เป็นได้

บรรณานุกรม

- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. “การสร้างคำในภาษาไทยสมัยสุโขทัย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530.
- _____. “การใช้คำในภาษาไทยสมัยสุโขทัย” เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 411 252 ประวัติและความหมายของคำ. ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- เบ็ญจมาศ บางอัน. “การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529.
- ลินดา วิชาตากุล. “การสร้างคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528.
- ราตรี ธันวารชร. “การศึกษาการซ้อนคำในภาษาไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สุนันท์ อัญชลีบุญกุล. ระบบคำภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.